

Felix Ibarondo

FRANTZISKOTARRA PARISEN, ITZAL HANDIKO MUSIKAGILE

MUSIKAGILE ASKO ZIZTUAN BIZI DIRA, ETA EZ DAKIT NOLA ASMATZEN DUTEN MUSIKA EGITEN

Musika garaikideak duen izen ezagunenetakoa da. Ospe handikoa da hemen eta munduan. Oroz gain, Frantzian. Gaztetan, kezkarik franko ibili zuen, frantziskotar eta musikari izan ote zitekeen. Biak izan da, musika sortzeko obsesio handia gorabehera.

 MIEL A. ELUSTONDO
 ZALDI ERO

Ez dakit elkarrizketa euskaraz egiteko moduan zaren.

Lehengo batean egin nuen bat, euskaraz, baina kostata, ezin dut nire pentsamendua euskarara ekarri. Frantsesa, gaztelania, euskara... Egia esateko, egitekotan, oraintxe ondona frantsesez egingo nuke, patxadaz. Oñatiarra naiz, eta han geure euskara dugu. Orain, berriz, euskara batua da nagusi bazter guztietan, eta, ni aldiz, kanpoan egon naiz hori egosi izan den bitartean. Asko gustatzen zait euskara entzutea, eta euskaraz berba egitea. Asko. Horixe da nire hizkuntza: euskara. Txikitan, euskaraz egiten genuen, gaztelaniaz ere bai, baina lagunekin-eta, euskaraz. Orain ugertuta daukat euskara. Hemen geldituko banintz, segituan berreskuratuko nuke, seguru nago. Bestalde, ikaragarri pozten nau kalean euskara entzuteak. Lehen baino askoz gehiago entzuten da, Oñatin, Durangon, Bilbon eta denean! Horre-

tan asko aurreratu du euskarak. Garai batean ez zen horrela.

Hala eta ere, behin edo behin esan izan duzu erdaraz egiten dituzun hitzen atzean euskara dagoela.

Bai, bada! Nire hitzen hondoan euskara ageri da. Konturatuta nago horretaz, konturatuta nagoenez. Askotan, euskara baino euskarago da nire gaztelania.

Frantziskotarra zaitugu, “Bake eta on” duzue agur ohikoa.

“Bake eta on”, bai. Asisko Frantziskoren agurra... Ni, ordea, parrokia batean nago Parisen, frantziskotarrak ez dut inguruan. Agur modu hori neurri handian galdu egin dela uste dut.

Frantziskotarra, eta musikagile. Nola asmatu duzu biak uztartzen?

Uztartu... orain arte bai, behintzat. Natural-natural egin dut. Frantziskotarrek oso ireki jokatu dute beti nirekin, aukera guz-

tiak eman dizkidate. 15 urte nituela, nobizio Arantzazun, horixe azaldu nion gure maisuari, aita Leonardo Celayari, bi bokazio nituela, fraidetza eta musika. “Egon lasai, biak uztartu ezinik ez duzu izango zure bizian”, esan zidan. Eta horrela izan da oraindaino. Hala eta ere, musika egitea izan da nire biziaren muina.

Familiatik datorkizu musika zaletasuna. Tradizioa.

Bai. Horrek asko laguntzen du. Esaten zuten 2 urterekin hasi nintzela solfeoan. Aitaita Felix musikaria zen, Oñatiko bandaren zuzendaria. Aita Antonino ere musikari, eta aitaitak utzi zuenean, bera izan zen Oñatiko bandaren zuzendaria. Tradizio handia zekarren musikak gure etxean eta aitarekin hasi nintzen solfeo eta armonia ikasten. Lau anai-arreba ginen, bi neska eta bi mutil. Bi mutilak musikari gara, bi neskak ez. Ignazio, anaia, oso musikari ona da, Oñatiko abesbatzaren eta bandaren zuzendaria.

FORMA, KOHERENTZIA, LOGIKA

“Musika denboran gertatzen da. Eta entzun eran sintesia egitea oso zaila da. Gauza abstraktua da, gainera. Ez dago ezer. Bizitza bera bezalakoa da. Joan doa. Joan da. Soinu bat entzun duzun orduko, joana da. Ez da existitzen. Arreta ikaragarria behar da joandako soinu jakin bat ondoren datozenekin erlazionatzeko, soinueta batzuei eta besteei batasuna emateko. Horixe dut lantegirik zailena: obrari forma ematea, koherentzia, logika. Momentu ederrak sortzea erraza da. Bestea da zaila”.

GARRAIATU

“Lehengo batean gertatu zitzaidana, Richard Straussen azkeneko lideak entzuten. Lehenengoa, batik bat. Hura entzuteak garraiatu egiten zaitu, beste nora edo nora eramaten... Baina horrelako obra gutxi dago musikan”.

Zer garrantzi du Arantzazuk zure musikari bidean? Han zinen 10 urterekin. Inork ez dit horretaz sekula galdetu... Ez nuke jakingo esaten zer garrantzi izan duen, handia izan duela besterik ez. Nire obrarik preziatuenetakoa, esate baterako, Arantzazuri buruzkoa da, Salvatore Mitxelenaren poema: *Zuk zer dezu, Arantzazu! Ames-kabi, erti-leku?...*

Esan nahi dut, etxean aitak erakutsiaz aparte, Arantzazun izan zenituela musika irakasle Marzelino Idoiaga, Jose Iturria, Jose Maria Ibarbia, Estanislao Sudupe...

Horiekin denekin ikasi nuen. Uste dut Marzelino Idoiagarekin hasi nintzela pianoa ikasten Arantzazun. Uste dut. Estanislao Sudupe, berriz, organista trebea zen, ospe handikoa gure artean. Kuban egon zen iraultza garaian, eta gero New Yorkeko San Patrizio katedraleko organo-jotzaile izan zen.

Musikaz ari, Bilbon ikasi zenuen gero, eta Parisen hurrena, 70eko hamarkadaren hasieran.

Juan Cordero Castañosekin ari nintzen

Bilbon. Elgoibartarra zen, musika-banda militarren zuzendaria. Oso musikari ona. Hark bultzatu ninduen Parisera. Hemengo ikasketak eginak nituen, eta joera berriak ikasi nahi nituen. Denbora hartan gal-gal zegoen, irakiten, maila guttietan. Eta musikan ere bai. 68ko maiatzaren giroa bizi-bizirik zegoen oraindik. 1969an joan nintzen, eta sekulako giroa zegoen: ekitaldi mordoa, kontzertuak han eta hemen, emanaldiak nonahi... Orain ez bezala.

Orain ez bezala?

Ni askoz gutxiago irteten naiz orain, baina ez dago orduko kezkarik, jakinguririk, joera berririk. Guk aurrera jo nahi genuen. Orain, berriz, ematen du gazteek ez dutela orduko grinarik. Orain musikan dena da posible, ate guztiak ireki dira, baina sakontasunik ez dagoela iruditzen zait. Hala eta ere, ez nago gazteen gainean hitz egiteko moduan, ez dakit-eta... Dena egin da, eta dena desegin da. Desegin beharra zegoen. Lehengo musikan bertan zegoen gogo hori. XIX. mendean bertan. Ikusgarria da nolako musika egiten zuten Wagnerrek, Richard Straussek

eta gainerakoek. Schoenbergek eta haren ikasleek. Urrats handia egin zuten.

Parisen Max Deutsch, Henry Dutilleux eta Maurice Ohana izan zenituen irakasle, besteak beste. Maurice Ohana konpositorea mugarri duzu.

Niretzat, funtsezkoa izan zen Maurice Ohana. Parisera iritsi eta topo egin genuen. Musikari puru-purua zen. Ez zen edozein. Batzuk eta besteak ezagutzen zituen. Lehengo batean, etxean, Maurice-ren liburu bat azaldu zitzaidan:

García Lorca-ren obra osoak.

Hantxe ageri dira *El llanto-ri* (Negarra) bere eskuz egindako oharrak.

Liburua guztiz erabilita dago, higatua. Asko lagundu zidan, ondo baino hobeto ulertzen genuen bata besteak, oso harreman intimoak izan nituen Maurice-ekin. Eta gitarrarako egin nuen lehen lana ere, *Cristal y piedra* (Krista-la eta harria), berak esanda egin nuen.

"Gitarrarako? Bizian ez dut horrelakorik pentsatu!"

Baina egin zenuen delako gitarrarako obra.

Nik musika sinfonikoa besterik ez neukan buruan denbora hartan, baina egin nuen gitarrarako hura, eta mundu guztiak jo du harrezkero. Gitarrarako nire lehen lana. Maurice-ri esker. Hori, eta beste hainbat gauza. Mauricek benetan ezagutzen zuen musika. Oso gauza guztirekin bizi zen hura: isats-piano bat, sukalde txiki bat, kamaina, eta kito.

Zeure besoetan hil zen...

Bai, bai...

Zer dela-eta hautatu zenuen musika garaikidea, zer dela-eta ez musika sinfonikoa, adibidez?

Zaude hor! Nik ezin dut egin, egiten dudana besterik. Ni ez naiz aurreratua. Jantzi ere, gaur egun jendea jantzen den moduan jantzita nabil. Eta zer dela-eta pintatu zuen Mirok pintatu zuen moduan? Eta zer dela-eta pintatu zuen Picassok pintatu zuen moduan? Eta Van Gogh-ek, bere garaian? Haiek ez zuten pentsatzen aurrekoak edo atzekoak izatea, eta niri ere ez zait inporta atzekoak edo biharkoa izatea, ezta nire musika ez interpretatzea ere. Egin behar dudana egitea da inpor-

tantea. Ezin dut besterik egin. Bai, egin nezake bestelako musikarik, musika klasikoa, adibidez, entzule guztiei gustatzeko modukoa, baina musika, izan, hori baino gehiago da. Gauza politak egitea baino askoz sakonagoa da musika.

Zer duzu, bada, musika?

Konpromiso intimo bat, sakona, funtsezkoa, guztiz funtsezkoa. Niretzat, ez dago ezer, musika baino urrutiago dagoenik.

Goi-mailako musika, alegia. Ez dago gizakiaren intimitatea musika horrek baino hobeto erretratatzeko duenik. Goi-mailako musika, berriz diot. Eta ez dago horrelako askorik. Obra eder asko daude, baina, funtsezkoak, guzti. Gizateriaren gorena da. Mistikoak aipatzen dira, askotan, baina gorena, mistikaren antzik handiena, abstrakzio artistikoa, musika da, nire kasuan. Margoa ere gauza handia da, baina, azkenean, koadroaren barruan geratzen da pintura. Musika, berriz, barrutik entzuten dugu. Nik notak idazten ditut, baina entzuleak bizi egiten ditu, barrutik bizi, inolako hesirik gabe.

Zein jarrera behar du entzuleak zure musika bereganatzeko?

Gakoa da hori! Bilbon, esate baterako, oso entzule leiala dago. Arreta handia jartzen du. Hala eta ere, entzuleari klabeak eman behar zaizkiola uste dut, arreta zeri eman adierazi, lagundu. Musika eboluzionatu egin du, eta entzuleak ere kultura pixka bat behar du hartaz jabetzeko. Batzuetan, entzuleak bere barrua ireki behar duela esaten dut, baina konturatuta nago hori baino konplexuagoa dela gauza, entzuleari lagundu egin behar zaiola. Ezin da entzulea haize-zirimolaren erdian utzi.

Musika emanaldien inguruko itxurakeria kritikatu duzu inoiz. Modak eta beste.

Munduzalekeria handia dago. Hala eta ere, entzule leialik ere badago. Bilboko, adibidez. Oso leiala, eta arretatsua. Zenbait jende jarrera horrekin doa, poliki-poliki bere burua heziz. Horrek asko balio du. Ez, ordea, jendetza handi hori, halako edo halako emanaldira joateko ia-ia obligazioa duena, garaiak agintzen duelako.

Felix Ibarondo Ugarte

1943, OÑATI

Frantziskotarra, musikagilea. Frantziako Nanterre barrutiko Asnieres-sur-Seine herriko parrokoa da. Filosofia eta Teologia ikaske- tekin batera, pianoa eta konpo- sizioa landu zituen Donostiako eta Bilboko kontserbatorioetan. Duela 50 urte abiatu zen Parise- ra. Hainbat obra idatzia da eta horietarik asko *Barne Hegoak* lan berrian bildu ditu. Hainbat sari jasoa da. Horietan azkena, Arte Ederretako Urrezko Domina, iaz- ko abenduan Espainiako Ministro Kontseiluak emana. Obra oparoa du, eta itzal handieneko talde eta interpreteek jo dute bere musika.

Ogiaren egia

Galparsoro OKINDEGIA

Ogi biologikoak
Harri errotan xehetutako irinarekin egindako ogiak
Orantza ogiak

Kale Nagusia 6 (Alde Zaharra) - DONOSTIA - Tel.: 943 421 074

TRADEBI
TRANSLATION

tradebi@tradebi.com

INAKIBEREZIARTUA

ENBALAJEAK
BILTEGIRATZEA ETA LOGISTIKA
ZERRA ETA ERAIKUNTZA

25 urte baino gehiago paketatze
industrialaren sektorean

Jauregi auzoa, 75
Hernani (Gipuzkoa)
☎ 943 552 828
www.inakibereziartua.com
mjm@inakibereziartua.com

Zer harreman dago musikagilearen eta interpretearen artean?

Erabateko lotura. Interpretea da dena. Ni haiekin nago, ehuneko ehun. Hainbat obra grabatu ditut, eta, beti, haiekin batera egin dut lan. Oso exigentea naiz, haiekin egon nahi izaten dut, interes handia dut horretan. Are gehiago, batzuetan, nire musika jotzen zuten kontzertuetara joateri utzi diot, nola joko zuten ez nekielako, edo emanaldia prestatzera etorri ez zaizkidalako. Inork nire musika jo behar badu, ehuneko ehun nire musika izan dadin nahi izaten dut. Ez hurbilpen bat. Bestela, nire musika ez da jotzen zaila. Barneko zailtasuna du.

Barneko zailtasuna?

Nire notak, berez, ez dira zailak. Hala eta ere, notei ematen zaien esanahia... zailagoa da. Horregatik daukat interprete talde bat, nire musika behar den moduan jotzeko. Oraintxe, txistu elkarte batekin ari naiz elkarlanean. Txisturako obrak ematen dizkiet, eta behar bezala ulertzen eta interpretatzen dituzte. Interpretearekiko harremana oinarri-oinarrizkoa zait, bera da nire musikaren bideratzailea, transmisorea.

Nor duzu musikari nahiena?

Beethoven. Chopin ere ikaragarria da, haren obra ikusi besterik ez dago. Baina Beethovenengandik hurrago nago. Hark musikarekiko duen jarrera, eta nik dudana, berbera dira, modu askotara. Inoiz galdetu ere egin didate bizian nor ezagutu nahi izango nukeen, eta nire erantzuna "Beethoven" da beti. Beethoven, inor baino gehiago. Haren bizitza ezagutu nahiko nukeen, Maurice Ohanarena ezagutu nuen moduan. Askotan galdetzen diot nire buruari, zein barne-mundu ote zuen Beethovenek, nola egin ote zuen tamaina horretako obra, nola bizi ote zen... Jakina, bizi, ni orain arte bizi izan naizen bezala bizi izan zen Beethoven.

Zer esan nahi duzu, zu orain arte bizi izan zaren bezala bizi izan zela Beethoven?

Bere baitara bildua bizi izan zela, sortzeari guztiz emana... Haren sinfonietan badira momentu batzuk, ikaragarriak.

Bosgarren sinfonia, zazpigarrena, hirugarrena... Horiek egin ahal izateko barruko potentzia ikaragarria behar da, ikaragarria. Ez dut haren mailakorik ikusten, Bach ezik. Eta beste gauza bat esango dizut: adinarekin, lehen baino askoz barrurago sartzen naiz haien musikan. Orain, nire bizi-eskarmentuarekin, haien obrak entzun eta askoz aurkikuntza handiagoak egiten ditut. Lehen, askoz entzunaldi axalagoak egiten nituen.

Sortzea, obsesio izatea irits liteke?

Sortzea obsesioa da, erabat. Egun osoa horretan. Horixe da hitza: obsesioa. Guztizko bizitza da.

Zer dago musikatik hara, musika eta gero?

“

**Jendetza handi hori...
halako edo halako
emanaldira joateko
ia-ia obligazioa duena,
garaia agintzen
duelako**

Heriotza. Horrela da... Musikagile asko ezagutzen ditut, ziztuan bizi dira, munduari erabat lotuak, eta ez dakit nola asmatzen duten musika egiten. Ni, aldiz, musikan sartuta bizi naiz gau eta egun. Beste batzuk, berriz, handik hona dabilta gelditu gabe, eta musika ere idazten; asko idazten, gainera. Trenean ere idazten omen dute musika. Niri ezinezkoa zait hori. Nik, musika idatziko badut, bakarrik egon behar dut, bakar-bakarrik.

"Bakar-bakar-bakarrik".

Egun osoan pianoaren aurrean egon behar dut. Jotzen, idazten, baina pianoaren aurrean jarrita egun osoa. Batzuek, mahai gainean idazten dutela diote, baina ez dakit bada, nik, nola idatz litekeen musika, entzun gabe, soinua inguratzen duen guztia entzun gabe. Egin liteke, nonbait. Nork bere modura egiten du lan, nonbait.

"Musika, bizitza-konpromisoa da", inoiz esana duzunez.

Zer esan nahi du?

Musikarekin konprometituta bizi naizela, has eta buru. Egiten dudana egiten dut, inori ekaririk egiten diodan, edo ez, begiratu gabe. Horretan guztiz neurekioa naiz. Nire obrak interpreta ditzaten gustatzen zait, baina hori ez da funtsezkoa, musika egiten jardutea besterik. Neurekoi hutsa naiz horretan. ●